

Finansira Evropska unija

ANALIZA PRAVNOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA ZA RAD VODOVODA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

prof.dr. Branko Vučijak

maj 2013

Projekat implementira MDPi u partnerstvu sa udruženjima "Una-Sana" i CELOR

Naziv: Analiza pravnog i institucionalnog okvira za rad vodovoda u lokalnim zajednicama

Autor: prof.dr. Branko Vučijak

Recenzent: prof.dr Tarik Kupusović

Izdavač: Centar za menadžment, razvoj i planiranje (MDPi)

Godina: 2013.

Ova analiza je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost autora i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	1
2. Postojeća praksa u odabranim zemljama EU.....	1
Holandija.....	1
Njemačka	2
Austrija.....	2
Hrvatska	3
3. Postojeće stanje u RS.....	4
Vodovodni sistemi u RS	4
Vodosnabdijevanje u opštini Derвента	4
Zakonska legislativa u RS i strateški dokumenti	4
4. Alternative pravnog i institucionalnog okvira	5
Pitanje vlasništva	5
Pitanje kapitalnih investicija	6
Pitanje investicionog održavanja	8
Pitanje operativne nadležnosti	9
Pitanje operativnog upravljanja	10
Pitanje finansijske održivosti	11
5. Zaključak	13
6. Prilog 1:.....	16
Razmatrana zakonska legislativa u RS i strateški dokumenti.....	16
Zakon o vodama (2006/2008).....	16
Zakon o komunalnim djelatnostima (01-1853/11)	17
Zakon o lokalnoj samoupravi (01- 837 /04)	19
Zakon o zaštiti životne sredine	19
Zaključak vlade RS (2483/08, od 16.10.2008)	20
Službeni glasnik opštine Derвента, Odluka 01-022-40/12	20
Strategija upravljanja vodama u RS (nacrt 2012)	21
Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće (Sl.glasnik RS 40/2003)	21
Odluka o usvajanju regionalnog akcionog plana za zaštitu sliva rijeke Ukrine (5/12).....	23
Strategija razvoja opštine Derвента 2011-2016.....	24
Metodologija za formiranje cijene vode za piće u vodovodnim sistemima Republike Srpske	24
Odluka o seoskim vodovodima grad Banja Luka	24

1. UVOD

Cilj projekta „Pravo na vodu za stanovnike ruralnih područja“ je poboljšanje zdravstvene situacije i kvaliteta vode za piće u slivu rijeke Ukrine, kroz jačanje kapaciteta ruralnih zajednica za ostvarivanje prava na vodu i kreiranje pravnog modela za upravljanje seoskim vodovodima. Polazna tačka projekta će biti kreiranje modela za upravljanje seoskim vodovodima u opštini Derventa i iniciranje procesa za širenje modela u drugim područjima. Kroz projekat raditi će se na povećanju kapaciteta seoskih vodovoda za što kvalitetnije upravljanje sistemom.

2. POSTOJEĆA PRAKSA U ODABRANIM ZEMLJAMA EU

Evropska unija više od 30 godina vodi politiku da voda nije komercijalni proizvod, nego nasljedstvo koje treba zaštititi, odbraniti i tretirati kao takvo. U tom pogledu donesena je Okvirna direktiva o vodama (WFD - Directive 2000/60/EC) čija je svrha uspostavljanje okvira za zaštitu kopnenih površinskih voda i podzemnih voda i Direktiva o pitkoj vodi (Drinking Water Directive 80/778/EEC) – koja se odnosi na standarde kvaliteta vode za piće. Ovakav pristup Evropske unije zahtijeva stalni monitoring kvaliteta vode za piće. Načini i procedure mjerenja kvalitete vode su definisane standardima koji se zasnivaju na najnovijim naučnim dokazima, koji osiguravaju da voda namijenjena za ljudsku potrošnju može sigurno da se konzumira.

Direktiva o vodama (Drinking Water Directive 80/778/EEC, član 8) obavezuje zemlje članice da preduzmu potrebne mjere da voda za piće ima parametre u koncentracijama manjim od najvećih dozvoljenih i da ne predstavljaju opasnost po javno zdravlje. Obavezan monitoring (Drinking Water Directive 80/778/EEC, član 12) se nalaže na mjestu korisnika, tačnu lokaciju uzorkovanja određuje nadležna državna institucija.

Okvirna direktiva o vodama (WFD - Directive 2000/60/EC, član 3) obavezuje zemlje članice da osiguraju odgovarajući administrativni ustroj, uključujući i imenovanje odgovarajućeg nadležnog organa, za primjenu pravila iz ove Direktive. Shodno ovome države članice su unutar okvira ove Direktive imale slobodu da razviju različite modele administrativnog ustrojstva.

Holandija

Holandija je vrlo gusto naseljena tako da lokalne zajednice nisu mnogo udaljene od centara. Vodovodi su centralizovani, pa su mala naselja dio velikih vodovodnih sistema. Vodovodi nisu u okviru administrativnih jedinica, osim u Amsterdamu. Ranije je vodosnabdijevanje obavljalo oko 220 kompanija, ali je njihovim udruživanjem taj broj sveden na svega njih 10. Svaka kompanija osigurava isti kvalitet vode i način upravljanja sistemom u svim dijelovima svog servisnog područja.

Vitens je najveća kompanija u Holandiji i ima 1431 zaposlenika koji obezbjeđuju vodosnabdijevanje za 5,4 miliona potrošača raspoređenih na 2.4 miliona priključaka. Ukupna dužina distributivne mreže iznosi 47.500 km i do potrošača dostavlja 330 miliona m³ pitke vode godišnje. Servisno područje kojim upravlja proteže se na cijele oblasti Friesland, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht i brojne opštine u sjevernoj

Holandiji i Drenthe. Godišnji prihodi iznose 417 MEUR, a prosječna cijena vode je 1,03 EUR/m³.

Njemačka

U Njemačkoj je vodosnabdijevanje uređeno kao javni interes u nadležnosti opština. Vlasti drže pod strogom kontrolom cijenu i kvalitet vode kao i sve okolišne zahtjeve, načine zahvatanja i uslove ispuštanja vode. Definisanje cijena se vrši po principu punog pokrivanja troškova. Postoji veliki broj malih, opštinskih ili regionalnih vodovoda, kojima upravljaju mnogobrojne privatne ili javne kompanije. Ove kompanije koriste neke od sljedećih organizacionih formi:

- Odjeljenje administracije - pomoćno opštinsko preduzeće;
- Opštinsko preduzeće kojim upravlja vlasnik - zasebno računovodstvo;
- Ekonomski i pravno nezavisno javno preduzeće;
- Autonomno preduzeće, privatna kompanija u kojoj je opština dioničar;
- Model operativnog upravljanja / model operatora / kooperativni model / PPP model (public-private partnership, odnosno javno-privatno partnerstvo, gdje je upravljanje povjereno privatnom operatoru, javni zadaci ostaju u opštini).

Često se više lokalnih zajednica organizuje i osniva jednu asocijaciju i ugovara privatnu kompaniju za vodosnabdijevanje svih (npr. Sachsen Wasser). Poslove vodosnabdijevanja ruralnih područja obavljaju stotine kompanija koji se razlikuju po institucionalnim i pravnim aspektima. Svaka kompanija ima slobodu da razvije svoj model upravljanja. Opštine mogu stupiti u asocijacije i udruživati se na dobrovoljnoj osnovi, poput onih u sjevernoj Rajnskoj oblasti – Westphalia koje su članice asocijacije upravljanja vodama po posebnim zakonima. Međuopštinska saradnja može se ostvariti u formi asocijacije posebnih namjera kao javnih korporacija, zajedničkih preduzeća nekoliko opština (po Zakonu o javnom pravu) ili kao asocijacija za vodu i tlo (prema Federalnom zakonu o asocijacijama za vodu i tlo).

Austrija

Najvažnije odluke i investicije, za sisteme vodosnabdijevanja urbanih i ruralnih područja donesene su u posljednjih 50 godina. Od 1959. do 1993. godine mjere za upravljanje vodama su podržane u “Wasserbautenförderungsgesetz” (WBFG) pomoću mjera uštede u „Fondu za upravljanje vodama“. Iz ovog fonda od 1959. godine investirano je oko EUR 55 milijardi za 44 postrojenja otpadnih voda. Samo za usaglašavanje rada vodovoda sa vodnim pravima od 1993. do 2006. godine investirano je oko EUR 3.5 milijarde. Veći dio ove investicije (oko 99%) je bio usmjeren na javna preduzeća. Javni vodovodni sistemi, koji su u vlasništvu opština, pokrivaju oko 93% stanovništva. Dok su 1% ove investicije dobila vodovodna preduzeća u privatnom vlasništvu, koji su u glavnom zadrugarskog karaktera. Opština je dužna da svoje poslove prilagodi principima štedljivosti, ekonomičnosti i prikladnosti administracije. Ukupna cijena usluge se veže za načelo pokrivanja troškova i za vodu iznosi oko EUR 1.15/m³, a za kanalizaciju oko EUR 2.00/m³.

Godine 1993. došlo je restrukturiranje saveznog programa podrške ("Umweltförderungsgesetz" - UFZ) da intenzivira razvoj odvodnje otpadnih voda u ruralnim područjima. Odobravaju se podsticaji u obliku subvencija ili renta koje su 2001. godine promijenjene na finansiranje subvencijama.

Hrvatska

Hrvatska očekuje da će postati članica Evropske unije za manje od dva mjeseca u trenutku pisanja izvještaja, pa se zato i ona ovdje razmatra. Za pravno i institucionalno upravljanje vodovodima u Hrvatskoj osnovni zakoni su Zakon o vodama (NN br. 153/09) i Zakon o financiranju vodnog gospodarstva (NN br.153/09). Iz ova dva zakona usklađuju djelatnosti javnih sistema vodosnabdijevanja i odvodnje sa legislativom Evropske unije. Preporuke Evropske unije su da se ide putem okrupnjivanja vodovodnih firmi u krupnija regionalna preduzeća.

Vodosnabdijevanje nije podijeljeno prema veličini naselja ali se svim sistemima vodosnabdijevanja mora upravljati na način propisan zakonom bez izuzetaka. Zakon ipak razlikuje javne vodovode i male (lokalne) vodovode za mali broj korisnika ili za jako mala mjesta. Tačan broj malih vodovoda nije poznat, kao ni količina zahvaćene vode ni njen kvalitet.

Usluge javnog vodosnabdijevanja može isključivo obavljati javno preduzeće koje je u vlasništvu organa lokalne samouprave. Izuzetak čine usluge prečišćavanja otpadnih voda i pražnjenje septičkih jama, koje na osnovu koncesionog ugovora mogu biti dodijeljene kompanijama u privatnom vlasništvu. Bitna karakteristika javnih vodnih usluga jest da se one naplaćuju.

Postojanje malih vodovoda za turistička, vikend naselja ili sezonska naselja mogu postojati po Zakon o vodama u Hrvatskoj ali oni nisu dio javnog sistema. Pitanja koncesije, održavanja i korištenja u takvim vodovodima korisnici međuvlasničkim ugovorom. Npr. u Hrvatskoj postoje komercijalna turistička naselja na obali i na otocima, koja pitanje vodosnabdijevanja i odvodnje rješavaju putem vlastitih izgrađenih objekata. To omogućuje stav 6. članka 23. Zakona o vodama koji kaže:

Pravne i fizičke osobe mogu za vlastite potrebe na vlastitom zemljištu ili na zemljištu na kojem ostvare pravo građenja odnosno pravo služnosti vodova graditi vodne građevine.

Također član 73. Zakona o vodama definiše opšte korištenje voda:

Opšte korištenje voda obuhvata osobito: 1. zahvatanje površinske i podzemne vode iz prvog vodonosnog sloja do 10 m dubine i to za: piće, kuhanje, grijanje, održavanje čistoće, sanitarne i druge potrebe u domaćinstvu ...

Prilikom preuzimanja malih vodovoda prvo je potrebno izvršiti snimanje trase, jer ovi vodovodi obično nemaju nikakve katastarske planove instalacije. Splitski vodovod je prilikom preuzimanja nekih od mjesnih malih vodovoda sa stanovnicima dogovario olakšice vezane za njihova ulaganja. Te olakšice su najčešće bile to što im se ne bi naplatila naknada za priključenje i dobili bi besplatno sve potrebne radove priključenja, tj priključni šaht sa vodomjerom i sl.

3. POSTOJEĆE STANJE U RS

Vodovodni sistemi u RS

Republika Srpska ima oko 1.550.000 stanovnika raspoređenih u 63 opštine i koje opskrbljuje 61 centralni opštinski vodovodni sistem. Na vodovodne sisteme opštinskih centara priključeno je 741.400 stanovnika ili (48%), 183.700 stanovnika ili (12%) je priključeno na vodovodne sisteme manjih zajednica i 624.900 stanovnika ili (40%) se snabdijeva vodom iz individualnih bunara ili izvora. To znači da se vodom organizovano snabdijeva 925.100 stanovnika ili 60%. Seoski vodovodi imaju nedovoljne mjere zaštite izvorišta. Osim toga seoski, grupni i individualni sistemi vodosnabdijevanja su bez stručnog nadzora kvaliteta, a takvih ima 9.800 koji snabdijevaju oko 52% populacije. Redovna kvaliteta vode se vrši samo za gradske vodovode tj za 48% stanovništva.

Vodosnabdijevanje u opštini Derвента

Derвента ima 42.750 stanovnika od kojih 21.000 koji su pokriveni uslugom javnog vodosnabdijevanja. Dužina vodovodne mreže je oko 2.760 km što iznosi oko 1,71 m po stanovniku. Specifična potrošnja iznosi 194 l/st/dan (+ gubici 55%), cijena ne pokriva sve troškove.

Zakonska legislativa u RS i strateški dokumenti

Radi detaljne procjene pravnog okvira i zakonskih mogućnosti odgovora na pitanje pravnog i institucionalnog okvira rada seoskih vodovoda u Republici Srpskoj razmatrani su sljedeći zakoni i strateški dokumenti:

- Zakon o vodama (2006/2008)
- Zakon o komunalnim djelatnostima (01-1853/11)
- Zakon o lokalnoj samoupravi (01- 837 /04)
- Zakon o zaštiti životne sredine
- Zaključak vlade RS (2483/08, od 16.10.2008)
- Službeni glasnik opštine Derвента (odluka 01-022-40/12)
- Strategija upravljanja vodama u RS (nacrt 2012)
- Odluka o usvajanju regionalnog akcionog plana za zaštitu sliva rijeke Ukrine (5/12)
- Strategija razvoja opštine Derвента 2011-2016
- Metodologija za formiranje cijene vode za piće u vodovodnim sistemima Republike Srpske
- Odluka o seoskim vodovodima grad Banja Luka

Prilog 1 sadrži pregled najvažnijih članova i odredbi iz ovih dokumenata koji se odnose ili se mogu odnositi na institucionalni i operativni okvir seoskih vodovoda.

4. ALTERNATIVE PRAVNOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA

Za održivo funkcionisanje vodosnabdijevanja u lokalnim zajednicama, naročito u ruralnim područjima udaljenim od postojeće gradske vodovodne mreže, potrebno je odgovoriti na nekoliko ključnih pitanja iz pravnog i institucionalnog okvira, ali i operativne i finansijske prirode. U ta pitanja svakako spadaju slijedeća:

- Pitanje vlasništva - čije je vlasništvo nad vodovodnom mrežom i pratećim infrastrukturnim objektima (u daljem tekstu će se koristiti i izrazi „vodovodni sistem“ ili „mreža“)?
- Pitanje kapitalnih investicija - čija je nadležnost proširenje mreže i/ili unaprjeđenje njenih objekata (npr. ugradnja prečistača za vodu ili novih pumpi na izvorištu)?
- Pitanje investicionog održavanja - čija je nadležnost investiciono održavanje izgrađene mreže (ko obračunava i izdvaja amortizaciju, u funkciji redovne zamjene prosječno 2% mreže godišnje)?
- Pitanje operativne nadležnosti - ko je nadležan za upravljanje vodovodnom mrežom i na koji način stiže tu nadležnost, te kome odgovara za svoj rad?
- Pitanje operativnog upravljanja - koje se aktivnosti provode u redovnom operativnom upravljanju mrežom i kojim su okvirom zadane?
- Pitanje finansijske održivosti, odnosno pokrivanja troškova upravljanja - na koji način se osiguravaju sredstva za pokrivanje troškova upravljanja mrežom?

Sva ova pitanja se u nastavku pojedinačno razmatraju i obrazlažu moguće alternative, prema trenutno važećoj zakonskoj regulativi. Svakako je važno napomenuti i da je Vlada Republike Srpske u svom zaključku broj 04 - 2483/08, od 16.10.2008. godine i zadužila jedinice lokalne samouprave da hitno donesu odluku o vodosnabdijevanju kojom će se urediti pitanja upravljanja opštinskim i seoskim vodovodima na području opštine, ali da ista nije precizirala način provođenja pa je to i osnovni razlog što nije dosljedno provedena.

Pitanje vlasništva

Pitanje vlasništva je u cijelosti riješeno Zakonom o lokalnoj samoupravi gdje je u članu 63 određeno da:

Sva pokretna i nepokretna imovina potrebna za izvršavanje obaveznih funkcija jedinica lokalne samouprave, dodjeljuje se jedinicama lokalne samouprave u vlasništvo, a nju između ostalog čine objekti komunalne infrastrukture, poslovni i drugi objekti javnih komunalnih preduzeća, čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave, odnosno objekti koji su finansirani iz budžeta jedinice lokalne samouprave ili putem samodoprinosa građana, druga imovina koju je jedinica lokalne samouprave stekla kao pravni nasljednik ustanova i institucija koje su prestale da postoje. Postupak utvrđivanja i prenosa imovine iz stava 1. ovog člana uređuje se posebnim zakonom. Svaki prenos neke nove obavezne funkcije na jedinice lokalne samouprave praćen je dodjelom imovine koja

je potrebna za izvršenje tih funkcija. Jedinice lokalne samouprave imaju u vlasništvu, koriste i raspoložu svojom imovinom u skladu sa zakonom, a u interesu lokalnog stanovništva.

Pri tome je isti Zakon propisao u članu 2 da je „*Lokalna samouprava pravo građana da neposredno i preko svojih slobodno i demokratski izabраниh predstavnika učestvuju u ostvarivanju zajedničkih interesa stanovnika lokalne zajednice, kao i pravo i sposobnost organa lokalne samouprave da regulišu i upravljaju, u granicama zakona, javnim poslovima koji se nalaze u njihovoj nadležnosti, a u interesu lokalnog stanovništva. Lokalna samouprava ostvaruje se u opštinama i gradovima, a izvršavaju je građani i organi jedinica lokalne samouprave.*“

Dakle prethodnim članovima je nedvosmisleno određeno da je vlasništvo nad vodovodnom mrežom i pratećim infrastrukturnim objektima dodijeljeno opštinama (ili gradovima kada su oni reprezent jedinice lokalne samouprave), neovisno o tome na koji način je finansirana gradnja vodovodne mreže, dakle uključujući i slučajeve kada je finansiranje vršeno, djelomično ili u cijelosti, samodoprinom građana. Time je isključena mogućnost da vlasništvo nad vodovodnom mrežom zadrži mjesna zajednica ili drugi organizacijski oblik manje sredine unutar opštine, osim ako bi se ove odredbe Zakona izmijenile.

Pri dodjeli infrastrukture u vlasništvo opštine mogu se sa stanovnicima dogovoriti olakšice kojim bi se u izvjesnoj mjeri kompenzirala njihova ulaganja, npr. kroz oslobažanje plaćanja inače obavezne naknade za priključenje, naknade za radove za priključenje i sl.

Pitanje kapitalnih investicija

Ovo pitanje se odnosi na osiguranje finansijskih sredstava za proširenja kapaciteta već postojeće infrastrukture, u smislu izgradnje novih dijelova vodovodne mreže, izgradnje novih vodozahvata i crpilišta, rezervoara i slično, u funkciji povećanja broja korisnika postojećeg lokalnog vodovodnog sistema ili za poboljšanje kvaliteta usluge vodosnabdijevanja. Ovdje se može govoriti o korištenju vlastitih sredstava, donatorskih ili kreditnih sredstava (i kombinaciji ove tri mogućnosti) i svaka od ovih opcija za sebe određuje ko je može provoditi. Još jedna opcija određena Zakonom o komunalnim djelatnostima jeste davanje koncesije.

Član 22 Zakona o lokalnoj samoupravi propisuje da opština, u oblasti zaštite prirodnih dobara i životne sredine, ima sljedeće nadležnosti... „*obezbjeduje opšte uslove i načine izgradnje i održavanja vodovoda u seoskim naseljima, njihovo korištenje i utvrđuje sanitarno-tehničke uslove za ispuštanje otpadnih voda*“. Dakle ovim stavom nije određena isključiva nadležnost opštine za kapitalne investicije.

Kada su u pitanju vlastita sredstva, već je u prethodnom navedeno da se u članu 63 navode „*objekti koji su finansirani iz budžeta jedinice lokalne samouprave ili putem samodoprinosa građana*“, čime se implicitno omogućava da se sredstva za kapitalne investicije prikupljaju i neposredno od građana, osim svakako sredstava iz budžeta opštine ili eventualno administrativnih jedinica višeg nivoa. Način prikupljanja sredstava

od građana (samodoprinosna) nije ovim zakonom preciziran i stoga je potrebno definisati procedure koje garantuju punu transparentnost prikupljanja i trošenja takvih sredstava. Ako se samodoprinosom obezbjeđuje samo dio potrebnih sredstava a za preostali dio je nadležna opština, djeluje logično da opštinski organi odrede takve procedure i javno ih provode, svakako pružajući cjelovite informacije o utrošku svih sredstava uključujući i sopstvenih (iako je poželjno i dalje razdvojeno za ove dvije kategorije).

Kada su u pitanju donacije, sam donator određuje način uručjenja/utroška iste, te kome ona može biti data. U slučaju da donator neposredno vrši sva plaćanja vezana za date kapitalne investicije (uključujući i početnu izgradnju infrastrukture lokalnog vodovoda), korisnik donacije ne mora biti pravno lice i može biti označen sa „grupa građana“ ili „lokalna zajednica“. Ali ako je donacija takva da se dijelom daje u novcu, ili ako zahtjeva trenutno određenje vlasnika donacije i uknjiženje vlasništva nad doniranom infrastrukturom (te posljedično i odgovornošću za odvajanjem amortizacije), onda ta opcija prestaje važiti i korisnik donacije je nužno pravno lice sa registrovanim računom. Dakle u tom slučaju se ponovo opština nameće kao logično rješenje pitanja korisnika donacije.

Kreditna sredstva kojima bi se finansirale, dijelom ili u cijelosti, kapitalne investicije, ne mogu uzeti neformalne organizacije, iz Zakonom o lokalnoj samoupravi određenog položaja opštine ona se pojavljuje kao logičan odgovor na pitanje korisnika kredita. Druge opcije uključuju više nivoe javne administracije (npr. Republika Srpska može biti korisnik kreditnih sredstava, u korist opštine na čijoj se teritoriji nalazi lokalni vodovod). U ovom slučaju, kada se koriste i kreditna sredstva, potrebno je odgovoriti i na pitanje iz kojih će se finansijskih izvora ista vraćati - prva opcija, preporučena u EU primijenjenim principom punog pokrivanja troškova (full cost recovery), jeste da se vraćanje kredita osigura iz cijene vode, tj. plaćanjem korisnika sistema. Ali nije nedozvoljena opcija ni da opština ili viši nivo administracije kredit otplaćuju koristeći budžetska sredstva koja su im na raspolaganju.

Zakon o komunalnim djelatnostima je predvidio i da se pitanje kapitalnih investicija može riješiti koncesijom. U članu 12 stoji da „*Na prijedlog jedinice lokalne samouprave, za izgradnju, održavanje i korišćenje komunalnih objekata za obavljanje komunalne djelatnosti, može se dati koncesija u skladu sa propisima Republike Srpske kojima se uređuje oblast koncesija. Komunalni objekti koje su izgradili koncesionari na osnovu ugovora o koncesiji, nakon isteka perioda na koji je ugovor zaključen ili u slučaju raskida ugovora o koncesiji, postaju svojina jedinice lokalne samouprave.*“ Ovim je uređena mogućnost davanja koncesije (ovdje nije precizirano ko je daje, samo na čiji prijedlog se može dati; po Zakonu o koncesijama to je Komisija za koncesije, odnosno Vlada) kao i pitanje vlasništva nad izgrađenim komunalnim objektima. Ovaj oblik rješenja pitanja kapitalnih investicija za sobom povlači i pitanje operativne nadležnosti u periodu trajanja koncesije, investicionog održavanja, kao i operativnog financiranja, što sve mora biti uređeno Ugovorom o koncesiji.

Pitanje investicionog održavanja

Pitanje investicionog održavanja se odnosi na obavezu redovne zamjene infrastrukture nakon što joj istekne predviđeni životni vijek - kako je vijek vodovodne mreže i pratećih građevinskih objekata (bez mašinskih elemenata) procijenjen na 50 godina to u principu znači da je potrebno u prosjeku godišnje 2% iste zamijeniti. Ovo pitanje je načelno riješeno računovodstvenim pravilima i načinom obračuna amortizacije pa bi se moglo pomisliti da ga nije potrebno zasebno razmatrati, ali je praksa upravljanja gradskim vodovodnim sistemima ipak nametnula ovo pitanje kao jedno od važnijih, koje traži jasno sistemsko rješenje.

Obzirom da je opština vlasnik komunalne infrastrukture, logičan slijed bi bio da ona ima detaljan katastar vodovodne mreže i prateće infrastrukture, odnosno da posjeduje knjigu osnovnih sredstava sa kupovnom i tekućom vrijednošću po stavkama. To bi omogućilo obračun amortizacije i izdvajanje sredstava za investiciono održavanje. Kako se mreža daje na upravljanje lokalnom komunalnom preduzeću, to slijedi da obračun amortizacije može vršiti i dato preduzeće, a ne sama opština kao vlasnik, odnosno da bi se trošak amortizacije mogao pokrivati iz cijene usluge vodosnabdijevanja odnosno prihoda koje vodovod prikuplja (alternativno se ovaj trošak može pokriti sredstvima iz budžeta opštine).

Ali u BiH praksi se često dešava da knjiga osnovnih sredstava nije kompletna, pa čak i da veći dio mreže nije uknjižen (često je uknjižen samo dio mreže finansiran iz nekog međunarodnog projekta u kome je finansijer na tome insistirao), što iz troškovnih razloga obično odgovara komunalnom preduzeću - vodovodu, jer se onda taj iznos ne predviđa u proračunu cijene. Naravno, posljedica je odsustvo redovnog investicionog održavanja, zastarijevanje vodovodne infrastrukture i zato i umanjen kvalitet usluge, sa tendencijom daljeg opadanja.

Alternativa može biti i kreditno osiguranje sredstava potrebnih za investiciono održavanje, ili grant sredstva, obično iz lokalnog budžeta ili nekog višeg nivoa administracije. Taj se slučaj javlja u BiH praksi, kada vodovodna mreža dođe blizu stanja kolapsa ili ima izuzetno velike gubitke vode, onda se pribjegava interventnom investicionom održavanju na prethodno opisani način.

Dakle konsultant u ovom slučaju svakako predlaže da se napravi cjelovit popis postojeće vodovodne mreže i prateće infrastrukture (dobro bi bilo istovremeno napraviti i GIS mreže) sa početnom i tekućom (amortiziranom) vrijednošću, da obračun amortizacije po ovom popisu, kao i njegovo redovno ažuriranje, postane trajna obaveza preduzeća kome je mreža data na upravljanje. Odnosni trošak tada predstavlja komponentu u proračunu cijene vode. Svakako treba izbjeći i drugi aspekt postojeće prakse - vodovodi često nemaju zadovoljavajuću naplatu pa nenaplaćene prihode računovodstveno balansiraju sa troškom amortizacije, tj. akrealni a ne i gotovinski prihod formalno ostavljaju za amortizaciju odnosno investiciono održavanje, ali stvarno tog novca nema i mreža postupno propada. Dakle pitanje za sebe je uspješnost naplate čemu se mora posvetiti dovoljna pažnja - cilj može biti 95-97% naplata, uz mjere pomoći socijalno ugroženim osobama čiji računi trebaju biti subvencionirani (ali ne od strane samog vodovoda).

Pitanje operativne nadležnosti

Član 4 Zakona o lokalnoj samoupravi je odredio da jedinica lokalne samouprave ima svojstvo pravnog lica, a član 7 da je Opština osnovna teritorijalna jedinica lokalne samouprave, koja se obrazuje za dio naseljenog mjesta, za jedno naseljeno mjesto **ili više od jednog naseljenog mjesta**. Član 12 Zakona određuje da „*Samostalne nadležnosti opština obuhvataju ... uređenje i obezbjeđenje obavljanja komunalnih djelatnosti: proizvodnja i isporuka vode... osnivanje preduzeća, ustanova i drugih organizacija radi pružanja usluga iz njihove nadležnosti, uređenje njihove organizacije i upravljanje... uređivanje i obezbjeđivanje izgradnje, održavanja i korištenja javnih objekata i komunalne infrastrukture za obavljanje funkcija opštine*“.

Član 30 Zakona o lokalnoj samoupravi propisuje da Skupština opštine *osniva preduzeća i ustanove komunalnih i drugih djelatnosti za obavljanje poslova od interesa za opštinu i upravlja istim u skladu sa zakonom*.

Član 7 Zakona o komunalnim djelatnostima propisuje da „*Za obavljanje komunalnih djelatnosti i drugih djelatnosti od javnog interesa jedinica lokalne samouprave može osnovati javno komunalno preduzeće (u daljem tekstu: javno preduzeće) ili te poslove može povjeriti drugim privrednim subjektima koji su dužni da komunalnu djelatnost koja im je povjerena obavljaju u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima*.“ U članu 9 istog zakona se navodi da „*Komunalne djelatnosti za čije je obavljanje uslov obezbjeđenje jedinstvenog tehničkotehnološkog sistema, povjeravaju se jednom javnom preduzeću, a komunalne djelatnosti za čije obavljanje nije potrebno obezbijediti uslov iz stava 1. ovog člana može obavljati jedno ili više preduzeća*“.

Iz gornjeg slijedi da se pitanje operativne nadležnosti u upravljanju seoskim vodovodnim sistemima može riješiti na više načina:

- Opština zadržava operativnu nadležnost i sprovodi je putem svog odjeljenja za komunalne poslove (ili sl.). U tom slučaju prihodi od vode ulaze u budžet opštine, troškovi vodonabijevanja se planiraju budžetom. Ovaj primjer nije nepoznat u BiH praksi, u osnovi je realizovan u Distriktu Brčko;
- Opština nadležnost dodjeljuje postojećem javnom komunalnom preduzeću (koje zatim ovu nadležnost unutarnjom reformom izvršava - putem postojećih službi ili formiranjem zasebne službe za ovu vrstu vodovodnih sistema);
- Obzirom da ovi vodovodni sistemi najčešće nisu dio jedinstvenog tehničkotehnološkog sistema, opština može osnovati i drugo (ili druga) javno komunalno preduzeće, čija bi se nadležnost odnosila na jedno ili više seoskih vodovodnih sistema. Tada se bavljanje komunalne djelatnosti povjerava javnom preduzeću aktom o osnivanju;
- Opština može povjeriti komunalne poslove i drugim privrednim subjektima (ne precizira se kakvim što implicira da to mogu biti i javna i privatna preduzeća). U tom slučaju obavljanje komunalne djelatnosti povjerava se ugovorom kojim se regulišu međusobna prava i obaveze u obavljanju tih djelatnosti. U ovu alternativu spada i koncesijski ugovor.

U svakom od navedenih slučajeva odgovornost za dobro izvršenje dužnosti jeste ka jedinici lokalne samouprave, dakle opštini.

Pitanje operativnog upravljanja

Ovo pitanje se odnosi na niz aktivnosti koje je neophodno poduzimati u cilju ispunjenja zakonskih zahtjeva odnosnih na vodosnabdijevanje. U tom smislu se mogu istaći slijedeće odredbe.

Zakon o vodama RS u članu 52 koji govori o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu navodi da *“Kvalitet vode koja je namijenjena za ljudsku upotrebu, odgovaraće uslovima utvrđenim u članu 22. ovog zakona i propisu o vodi za piće koji donosi ministarstvo nadležno za oblast zdravstva. Pravna i druga lica koji obavljaju djelatnost vezanu za korištenje vode koja je namijenjena ljudskoj upotrebi, dužni su osigurati stalni i sistemski pregled vode i preduzimati mjere za osiguranje zdravstvene ispravnosti vode za piće i tehničke ispravnosti uređaja u skladu sa propisima iz stava 1. ovog člana i propisima koji se odnose na zone sanitarne zaštite. Kontrolu vode koja je namijenjena za ljudsku upotrebu, mogu vršiti samo ovlaštene laboratorije.”* Dakle kada je u pitanju vodosnabdijevanje za ljudsku upotrebu (ne navode se detalji kakvu ljudsku upotrebu) isključivi zahtjev jeste da je voda zdravstveno ispravna i da se vrši redovna kontrola ispravnosti od strane ovlaštenih laboratorija. Ovim članom se isključuje mogućnost isporuke tzv. „tehničke vode“ ako bi se ista koristila za bilo koje ljudske potrebe.

Odlukom Skupštine opštine Derventa od 30. marta 2012. god., u poglavlju o Institucionalnom okviru upravljanja vodama, navodi se da opština *„obezbjeduje opšte uslove i načine izgradnje i održavanja vodovoda u seoskim naseljima, njihovo korišćenje i utvrđuje sanitarno-tehničke uslove za ispuštanje otpadnih voda“*, dakle da zadaje okvir operativnog upravljanja.

Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće u članu 3 određuje da se *„Pod vodom za piće, u smislu ovog pravilnika, podrazumijevaju se voda koja služi za javno snabdjevanje stanovništva kao voda koja se pije radi zadovoljenja fizioloških potreba ili se koristi za pripremanje ili proizvodnju životnih namirnica (u daljem tekstu: voda za javno snabdjevanje stanovništva) i flaširana voda (prirodna voda za piće, prerađena voda za piće i prirodna mineralna voda) koja se nalazi u prometu u originalnom pakovanju. Higijenski ispravna je ona voda za piće koja zadovoljava kriterije ovog pravilnika.“*

Član 4 istog Pravilnika pojašnjava da je *„javno snabdjevanje stanovništva vodom za piće snabdjevanje vodom više od pet domaćinstava, odnosno više od 15 stanovnika, snabdjevanje iz sopstvenih objekata, preduzeća, drugih pravnih lica i preduzetnika koji proizvode i/ili vrše promet životnih namirnica i snabdjevanje javnih objekata (obrazovno-vaspitnih, turističko-ugostiteljskih, saobraćajnih i dr.“*

Član 5 detaljno opisuje kada se voda za javno snabdjevanje stanovništva smatra higijenski ispravnom (u pogledu mikrobioloških osobina, hemijskih supstanci, maksimalno dopuštene koncentracije neorganskih, organskih hemijskih supstanci i pesticida, ostataka koagulacionih i flokulacionih sredstava, ostatka dezinfekcionih sredstava i sporednih proizvoda dezinfekcije, fizičkih, fizičko-hemijskih i hemijskih osobina, radioloških osobina). Član 6 propisuje da se higijenska ispravnost vode za piće utvrđuje Osnovnim pregledom (A), periodičnim pregledom (B), pregledom vode iz

novog zahvata (V) i pregledom na osnovu higijensko-epidemiološke situacije (G), te da ovi pregledi obuhvataju: mikrobiološke, biološke, fizičke, fizičko-hemijske i hemijske pokazatelje, dok član 7 propisuje sistematsko vršenje osnovnih i periodičnih pregleda vode u jednakim razmacima u toku mjeseca, odnosno godine, zavisno od broja ekvivalentnih stanovnika, konkretno za naselja do 5000 ES osnovni pregled svakog meseca i periodični pregled jednom godišnje.

Ovaj nivo izvještaja ne zahtjeva razradu detalja potrebnih aktivnosti operativnog upravljanja, obzirom da je to tehničko pitanje. Gornji osvrt je napravljen u cilju pojašnjenja da nije dovoljno staviti napomenu da mrežom isporučena voda nije za piće i smatrati je tehničkom vodom, jer je i idalje namjenjena za druge oblike ljudske upotrebe ako se se koristi za *pripremanje ili proizvodnju životnih namirnica*, dakle kuhanje u domaćinstvima, pa zato podliježe obavezi preduzimanja mjera za osiguranje zdravstvene ispravnosti vode za piće i redovnoj kontroli kvaliteta od strane ovlaštenih laboratorija.

Pitanje finansijske održivosti

Temeljni odgovori na pitanje finansijske održivosti vodovodnog sistema se nalaze u principima široko prihvaćenim u EU - to su „**korisnik plaća**“ i „**puno pokrivanje troškova**“ (kao i „zagađivač plaća“, iako je ovaj princip važnije odnosan na kanalizacijski sistem, za vodovodne sisteme se može odnositi na eventualne štete po životnu sredinu u toku izgradnje ili eksploatacije). Ovi principi predstavljaju osnovu za određivanje cijene vode.

Princip „korisnik plaća“ zahtjeva da trošak nastao specifičnim zahtjevom konkretnog korisnika ili grupe korisnika (što je slučaj za vodovodne sisteme) snosi ista ta grupa. Ovaj princip u BiH praksi nije poštovan, primjer je uobičajeno veća cijena vode za pravna u odnosu na fizička lica, iako u stvari su fizička lica koja traže veći kvalitet vode i imaju neravnomjernu potrošnju koja stvara povećanu potrebu za rezervoarima. Ovaj princip je i u sukobu sa načelom solidarnosti koje dominira u sektoru vodosnabdijevanja i zbog koga je cijena vode jednaka za istu kategoriju potrošača koji žive u udaljenijim ili višim područjima, što može uzrokovati i veće lične odnosne troškove.

Princip „puno pokrivanje troškova“ je deklarativno zastupljen u BiH praksi. On se odnosi na formiranje cijene usluge vodosnabdijevanja na način da ista uključi sve odnosne troškove te usluge. Problem ipak postoji i odnosi se na razumijevanje termina „svi troškovi“ - u BiH praksi se ovaj princip najčešće provodi na način da se uključuju operativni troškovi i dio realnih troškova amortizacije (jer mreža i objekti često nisu u cijelosti popisani, kako je već ranije navedeno). Pri tome se zanemaruju troškovi investicionog održavanja i kapitalnih investicija, kao i oportuni troškovi kao što su troškovi resursa ili eventualne štete po životnu sredinu. Važni elementi u procjeni troškova (pa dakle i izračunu cijene) su cjelovite vrijednosti vodne infrastrukture i njen životni vijek (ili amortizacijske stope), npr. za strukture za crpljenje vode, pumpe, rezervoari i vodovodna infrastrukturna mreža.

Puno pokrivanje troškova bi trebalo uključiti:

1. Operativne troškove uključujući amortizaciju

- Troškove od poslovnih aktivnosti (troškovi poslovanja mogu se definisati na pojednostavljen način kao operativni troškovi umanjeni za amortizaciju)
 - Troškove amortizacije
2. Troškove finansiranja
 - Otplatu kredita
 - Kamate
 3. Troškove ulaganja
 - Kapitalne troškove plaćene od vlastitih sredstava

Ovdje neizostavno treba navesti još jedan princip koji u BiH praksi vodosnabdijevanja nije dosljedno provođen, a to je **princip efikasnosti**. On podrazumijeva i minimalan broj zaposlenika koji je dovoljan za implementaciju svih operativnih aktivnosti, kao i optimizaciju korištenja pumpi u mreži, hemikalija za dezinfekciju i dr. Ipak ovo je vrlo opširna tema koja ne pripada obuhvatu ove studije, pa se neće u daljem detaljno razmatrati.

Regulativa Republike Srpske određuje okvir za poštovanje ovih principa prije svega odredbama Zakona o komunalnim djelatnostima i Metodologijom za formiranje cijene vode za piće u vodovodnim sistemima Republike Srpske.

Zakon o komunalnim djelatnostima u svom članu navodi da se „*Pružanje i korišćenje komunalnih usluga vrši na osnovu ugovora zaključenog između davaoca komunalne usluge i korisnika. Korisnik plaća utvrđenu cijenu za pruženu komunalnu uslugu na osnovu računa koji ispostavlja davalac komunalne usluge i koji ima snagu vjerodostojne isprave.*“

Isti Zakon u članu 20 također propisuje da se „*Sredstva za obavljanje komunalnih djelatnosti individualne komunalne potrošnje obezbjeđuju iz cijene komunalnih usluga. Cijenom komunalnih usluga obezbjeđuju se sredstva za pokriće ukupnih rashoda davaoca komunalne usluge i unapređivanje postojećih komunalnih objekata i uređaja, prema normativima i standardima u komunalnim djelatnostima i tržišnim cijenama ulaznih troškova.... Ako nadležni organ jedinice lokalne samouprave ne da saglasnost javnom preduzeću na utvrđenu cijenu komunalne usluge i time dovede u pitanje pružanje usluge korisnicima, jedinica lokalne samouprave može iz svog budžeta nadoknaditi razliku između postojeće i ekonomske cijene komunalne usluge.*“

Metodologija za formiranje cijene vode za piće u vodovodnim sistemima Republike Srpske je propisala tzv. statičku metodu koja odgovara prethodno navedenim pretpostavkama pa čak predviđa i dobit:

$$CIJENA VODE = \frac{EKSPLOATACIJA + RAZVOJ + DOBIT}{UKUPNA KOLIČINA VODE} \text{ (KM/m}^3\text{)}$$

Druga navedena opcija je tzv. dinamička metoda , u kojoj se ukupni troškovi u određenom periodu posmatraju za svaku godinu eksploatacije posebno, a cijena vode se određuje iterativnim postupkom, postupkom pogađanja cijene koja pokriva sve troškove rada sistema uz zadanu dobit (akumulaciju).

5. ZAKLJUČAK

Sve prethodno navedene opcije se mogu kratko sažeti u narednoj tabeli:

Vlasništvo	Kapitalne investicije	Investiciono održavanje	Operativna nadležnost	Operativno upravljanje	Finansijska održivost
opštinsko	iz cijene	amortizacija u opštini	postojeće komunalno	vodosnabdijevanje za ljudsku upotrebu	puno pokrivanje troškova
	iz budžeta	amortizacija u vodovodu	ново preduzeće	Vodosnabdijevanje za druge svrhe	
	samodoprinos	iz budžeta	Nadležnost putem ugovora		
	mješovito	kredit	Nadležnost putem koncesije		
	donacija		odjeljenje za komunalne poslove opštine		
	kredit				
koncesija					

Tabela 1 - pregled opcija

Očigledno se kombinacijom prethodnih opcija može napraviti veći broj alternativa, koje se zatim mogu rangirati. Svaku od gornjih opcija bi u tom slučaju prethodno trebalo numerički vrednovati, eventualno uz dodatno ispitivanje preferencije u odnose na određene kategorije. Ovo vrednovanje i zatim rangiranje je urađeno u okruženju radnog stola svih zainteresiranih strana na radionici održanoj 22.5.2013. Učesnici radionice su najprije podijeljeni u dvije radne grupe, prva koju su činili predstavnici opštine i druge vrste javne administracije, i druga grupa u kojoj su bili predstavnici seoskih zajednica koje su i gradile posmatrane vodovodne sisteme ili to tek žele raditi. Postupak je bio dijelom zasnovan i na Dublinskom principu o upravljanju vodama kojim se traže učešće zainteresiranih strana u procesu odlučivanja.

Obje grupe su za zadatak dobile da razmotre sve opcije u gornjoj tabeli i da ocjena 1 do 5 validiraju svoje preferencije ka njima. Ocena 1 bi tada značila da takvu opciju nikako ne prihvataju, ocjena 5 da je to za njih najbolja alternativa. Pri tome kolonu Vlasništvo i kolonu Finansijska održivost nije bilo potrebno ocjenjivati jer sadrže samo po jednu alternativu, sa kojom su se svi učesnici radionice i slagali.

Rezultati rada ovih grupa su prikazani u narednim tabelama - prekrížena alternativa znači da je data ocjena 1 (neprihvatljiva opcija):

Vlasništvo	Kapitalne investicije	Investiciono održavanje	Operativna nadležnost	Operativno upravljanje	Finansijska održivost
opštinsko ✓	iz cijene iz budžeta 3 samodoprinos 3 mješovito 4 donacija 4 kredit 5 koncesija 4	amortizacija u opštini amortizacija u vodovodu 5 iz budžeta 4 kredit	postojeće komunalno 5 novo preduzeće nadležnost putem ugovora nadležnost putem koncesije 2 odjeljenje za komunalne poslove opštine	vodosnabdijevanje za ljudsku upotrebu 5 vodosnabdijevanje za druge svrhe	puno pokrivanje troškova ✓

Tabela 2 - ocjene grupe predstavnika opštine

Vlasništvo	Kapitalne investicije	Investiciono održavanje	Operativna nadležnost	Operativno upravljanje	Finansijska održivost
opštinsko ✓	iz cijene 5 iz budžeta 4 samodoprinos 2 mješovito 3 donacija 4 kredit 2 koncesija	amortizacija u opštini 3 amortizacija u vodovodu 5 iz budžeta 2 Kredit 1	postojeće komunalno 5 novo preduzeće 4 nadležnost putem ugovora 3 nadležnost putem koncesije 2 odjeljenje za komunalne poslove opštine 2	vodosnabdijevanje za ljudsku upotrebu 5 vodosnabdijevanje za druge svrhe	puno pokrivanje troškova ✓

Tabela 3 - ocjene grupe predstavnika seoskih zajednica

Poređenjem vrednovanja ove dvije grupe vidi se da postoji visoka saglasnost o poželjnim alternativama u svim oblastima osim u području izvora kapitalnih investicija, pa se slijedeća tabela može predložiti kao odabrana optimalna varijanta:

Vlasništvo	Kapitalne investicije	Investiciono održavanje	Operativna nadležnost	Operativno upravljanje	Finansijska održivost
opštinsko	iz cijene ili iz kredita	amortizacija u vodovodu	postojeće komunalno	vodosnabdijevanje za ljudsku upotrebu	puno pokrivanje troškova

Tabela 4 - najbolje ocjenjena ukupna alternativa

Ne želeći da utiče na mišljenja učesnika radionice, konsultant nije iskazivao svoje mišljenje u toku radionice - zato sada može reći da i sam smatra da je za lokalne sredine u području sliva Ukline gornja alternativa povoljno rješenje, i to iz slijedećih razloga:

- Pitanje vlasništva je zakonom nesporno, ali i logično jer je opština administrativni nivo kojem je kao nadležnost dodijeljeno vodosnabdijevanje;
- Pitanje kapitalnih investicija - konsultant vjeruje da pitanje korištenja cijene nije jednako shvaćeno od obje radne grupe. U ovu kategoriju svakako spada i cijena priključka na mrežu i u tom smislu konsultant također smatra da se iz ovog izvora trebaju dijelom finansirati kapitalne investicije, drugi dio može predstavljati kredit (naravno i donacije, ali koje se očito sve teže dobijaju);
- Pitanje investicionog održavanja - obračun amortizaciju i ažurno vođenje knjige osnovnih sredstava je potrebno voditi tamo gdje se promjene i dešavaju i postoji najbliži nadzor nad istima, dakle u samom vodovodnom preduzeću;
- Pitanje operativne nadležnosti - većina komunalnih preduzeća u RS ili cijeloj BiH ima suvišak zaposlenika, prema međunarodnim standardima broja zaposlenih u odnosu na broj stanovnika kojima se pruža usluga. U takvom slučaju je najlogičnije izvršiti unutrašnju reorganizaciju vodovodnog preduzeća u cilju preuzimanja operativne nadležnosti nad seoskim vodovodima i tako izbjeći inače vjerovatna otpuštanja radnika u sektoru, ali i vjerovatna a nepotrebna zapošljavanja u slučaju nekih od drugih alternativa;
- Pitanje operativnog upravljanja - obzirom da vodosnabdijevanje za ljudsku upotrebu podrazumijeva i korištenje vode za kuhanje ili kupanje, a ne samo za piće, sistem vodosnabdijevanja samo za druge svrhe bi većinom bio preskup. Osim toga ako je već uloženi veliki novac za izgradnju lokalnog vodovodnog sistema, nije logično ne uložiti dodatni napor ulaganja u sistem za prečišćavanje vode do traženog kvaliteta za ljudsku upotrebu;
- Pitanje finansijske održivosti, odnosno pokrivanja troškova upravljanja - puno pokrivanje svih troškova je neupitno, prethodno je navedeno koji sve troškovi spadaju u ovu kategoriju.

Konsultant se zahvaljuje učesnicima na konstruktivnim diskusijama, Centru za menadžment, razvoj i planiranje – MDP Inicijative za posvećenost ovom projektu, preciznim i tačnim komentarima i vođenju.

6. PRILOG 1:

Razmatrana zakonska legislativa u RS i strateški dokumenti

U Nastavku se predstavljaju dijelovi odabranih članova relevantnih zakona Republike Srpske koji se odnose na pitanje vodosnabdijevanja u seoskim područjima i koje pri donošenju odluke o načinu funkcionisanja treba uzeti u obzir.

Zakon o vodama (2006/2008)

Opšta upotreba voda - Član 50.

Svakome je dozvoljeno, u skladu s propisima, koristiti vode običnim načinom koji ne zahtijeva posebne naprave i ne isključuje druge od jednakog korištenja (opšta upotreba voda)

Opšta upotreba voda obuhvata naročito:

1. Zahvatanje vode, bez posebnih naprava, iz vodotoka i jezera za lične i potrebe domaćinstva, zahvatanje podzemne vode ili vode sa izvora, koja se koristi iz bunara ili izvora na vlastitom zemljištu, za lične i potrebe domaćinstva,
2. prikupljanje i korištenje voda od padavina za lične i potrebe domaćinstva koje se sakupljaju na vlastitom zemljištu,
3. Ličnim i potrebama domaćinstva iz stava 2. ovoga člana, smatra se korištenje vode za piće, održavanje čistoće i slične potrebe u domaćinstvu. Takvim korištenjem, ne smatra se korištenje vode za navodnjavanje i u tehnološkom procesu, ukoliko se te radnje obavljaju kao privredna djelatnost.

Vodna saglasnost ili dozvola za korištenje vode - Član 51.

Za svako korištenje voda koje prevazilazi obim opšte upotrebe iz člana 50. ovog zakona, potrebna je vodna saglasnost ili dozvola u skladu sa odredbama ovog zakona

Korištenje voda za snabdijevanje stanovništva vodom za piće, sanitarne potrebe i potrebe protivpožarne zaštite ima prvenstvo u odnosu na korištenje voda za ostale namjene

Kvalitet vode namijenjen za ljudsku upotrebu - Član 52.

Kvalitet vode koja je namijenjena za ljudsku upotrebu, odgovaraće uslovima utvrđenim u članu 22. ovog zakona i propisu o vodi za piće koji donosi ministarstvo nadležno za oblast zdravstva

Pravna i druga lica koji obavljaju djelatnost vezanu za korištenje vode koja je namijenjena ljudskoj upotrebi, dužni su osigurati stalni i sistemski pregled vode i preduzimati mjere za osiguranje zdravstvene ispravnosti vode za piće i tehničke ispravnosti uređaja u skladu sa propisima iz stava 1. ovog člana i propisima koji se odnose na zone sanitarne zaštite

Kontrolu vode koja je namijenjena za ljudsku upotrebu, mogu vršiti samo ovlaštene laboratorije

Uslove koje će ispunjavati ovlaštene laboratorije, sadržaj i način dobivanja ovlaštenja propisuje ministarstvo nadležno za oblast zdravstva

Korištenje voda iz izvora i podzemnih voda - Član 53.

Korištenje voda iz izvora i podzemnih voda, osim opšte upotrebe voda, može se odobriti samo ako su prethodno obavljani vodoistražni radovi.

Vodoistražnim radovima smatraju se radovi i ispitivanja hidrogeološka i druga, kojima se utvrđuje postojanje, rasprostranjenost, količine, hemijske i druge karakteristike propisane ovim zakonom, kao i kvalitet i pokretljivosti podzemnih voda na određenom području.

Obaveze vođenja evidencije - Član 54.

Lica koja zahvataju i crpe vode, osim u okviru opšte upotrebe voda, dužna su voditi evidenciju o količinama takve vode, ugraditi neophodnu opremu za mjerenje i o količinama dostavljati podatke nadležnim institucijama za upravljanje vodama

Propis o sadržaju i načinu vođenja evidencije i dostavljanju podataka iz stava 1. ovoga člana donosi Ministarstvo

Zakon o komunalnim djelatnostima (01-1853/11)

Član 2.

(1) Kao komunalne djelatnosti od posebnog javnog interesa, u smislu ovog zakona, smatraju se:

- a) proizvodnja i isporuka vode,
- b) prečišćavanje i odvođenje otpadnih voda, ...

(2) Djelatnosti iz stava 1. t. a) do j) ovog člana su djelatnosti individualne komunalne potrošnje, a djelatnosti iz t. k) do nj) su djelatnosti zajedničke komunalne potrošnje. ...

Član 6.

Jedinica lokalne samouprave obezbjeđuje organizovano obavljanje komunalnih djelatnosti, a svojom odlukom detaljnije propisuje:

- a) uslove i način obavljanja komunalnih djelatnosti,
- b) materijalne, tehničke i druge uslove za finansiranje, razvoj, izgradnju i održavanje komunalnih objekata,
- v) uslove za funkcionisanje i tehničko tehnološko jedinstvo sistema i uređaja,
- g) mogućnost za subvencionisanu cijenu komunalne usluge, kategorije korisnika i uslove subvencioniranja i
- d) jedinicu obračuna za svaku vrstu komunalne usluge i način naplate komunalnih usluga.

Član 7.

(1) Za obavljanje komunalnih djelatnosti i drugih djelatnosti od javnog interesa jedinica lokalne samouprave može osnovati javno komunalno preduzeće (u daljem tekstu: javno preduzeće) ili te poslove može povjeriti drugim privrednim subjektima koji su dužni da komunalnu djelatnost koja im je povjerena obavljaju u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

(2) Dvije ili više jedinica lokalne samouprave mogu da obezbijede zajedničko obavljanje komunalne djelatnosti pod uslovima koje sporazumno utvrde nadležni organi jedinica lokalne samouprave.

(3) Ako je komunalna infrastruktura za obavljanje komunalne djelatnosti izgrađena na području dvije ili više jedinica lokalne samouprave kao jedinstvena i nedjeljiva tehnološka i funkcionalna cjelina, jedinice lokalne samouprave dužne su da obezbijede zajedničko obavljanje komunalne djelatnosti u skladu sa ovim zakonom.

(4) Jedinica lokalne samouprave daje davaocu komunalne usluge na upravljanje, korišćenje i održavanje, komunalne objekte i uređaje individualne i zajedničke komunalne potrošnje.

Član 9.

(1) Komunalne djelatnosti za čije je obavljanje uslov obezbjeđenje jedinstvenog tehničkotehnološkog sistema, povjeravaju se jednom javnom preduzeću.

(2) Komunalne djelatnosti za čije obavljanje nije potrebno obezbijediti uslov iz stava 1. ovog člana može obavljati jedno ili više preduzeća.

Član 10.

Obavljanje komunalne djelatnosti povjerava se javnom preduzeću aktom o osnivanju, a drugim preduzećima obavljanje komunalne djelatnosti povjerava se ugovorom kojim se regulišu međusobna prava i obaveze u obavljanju tih djelatnosti.

Član 12.

(1) Na prijedlog jedinice lokalne samouprave, za izgradnju, održavanje i korišćenje komunalnih objekata za obavljanje komunalne djelatnosti, može se dati koncesija u skladu sa propisima Republike Srpske kojima se uređuje oblast koncesija.

(2) Komunalni objekti koje su izgradili koncesionari na osnovu ugovora o koncesiji, nakon isteka perioda na koji je ugovor zaključen ili u slučaju raskida ugovora o koncesiji, postaju svojina jedinice lokalne samouprave.

Član 16.

(1) Pruženje i korišćenje komunalnih usluga vrši se na osnovu ugovora zaključenog između davaoca komunalne usluge i korisnika.

(2) Korisnik plaća utvrđenu cijenu za pruženu komunalnu uslugu na osnovu računa koji ispostavlja davalac komunalne usluge i koji ima snagu vjerodostojne isprave.

(3) U slučaju spora između korisnika i davaoca komunalne usluga nadležan je sud.

Član 20.

(1) Sredstva za obavljanje komunalnih djelatnosti individualne komunalne potrošnje obezbjeđuju se iz cijene komunalnih usluga.

(2) Cijenom komunalnih usluga obezbjeđuju se sredstva za pokriće ukupnih rashoda davaoca komunalne usluge i unapređivanje postojećih komunalnih objekata i uređaja, prema normativima i standardima u komunalnim djelatnostima i tržišnim cijenama ulaznih troškova.

(3) Cijenu komunalne usluge utvrđuje davalac komunalne usluge, a saglasnost na cijenu daje nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

(4) Ako nadležni organ jedinice lokalne samouprave ne da saglasnost javnom preduzeću na utvrđenu cijenu komunalne usluge i time dovede u pitanje pružanje usluge korisnicima, jedinica lokalne samouprave može iz svog budžeta nadoknaditi razliku između postojeće i ekonomske cijene komunalne usluge.

Član 32.

(1) Organ jedinice lokalne samouprave nadležan za komunalne poslove prati obavljanje komunalnih djelatnosti i sprovođenje odredaba ovog zakona, drugih propisa i opštih akata iz oblasti komunalnih djelatnosti.

(2) Upravni nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donesenih na osnovu njega vrši Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju.

Član 34.

(1) U vršenju inspekcijskog nadzora, pored ovlašćenja utvrđenih propisima o komunalnoj policiji, komunalni policajac ovlašćen je i da:

- a) kontroliše da li se komunalne usluge, pružaju u skladu sa propisanim uslovima,
- b) kontroliše održavanje i korišćenje komunalnih objekata i uređaja, kao što su: javne saobraćajne površine u naselju, javne zelene površine, objekti za snabdijevanje naselja i stanovništva vodom za piće, objekti za prečišćavanje i odvođenje otpadnih voda i odvođenje atmosferskih voda iz naselja,...

Zakon o lokalnoj samoupravi (01- 837 /04)

Član 22:

Opština, u oblasti zaštite prirodnih dobara i životne sredine, ima sljedeće nadležnosti:

obezbjeduje opšte uslove i načine izgradnje i održavanja vodovoda u seoskim naseljima, njihovo korišćenje i utvrđuje sanitarno-tehničke uslove za ispuštanje otpadnih voda, ...

određuje vodoprivredne uslove, izdaje vodoprivredne saglasnosti i vodoprivredne dozvole za objekte i radove određene zakonom

Zakon o zaštiti životne sredine

Načelo “zagađivač plaća” (član 11)

Zaštita voda - Član 14.

Zaštita voda obuhvata zaštitu izvorišta površinskih i podzemnih voda, zaliha, regulisanje kvaliteta i kvantiteta vode, zaštitu korita, obalnih područja kopnenih voda i akvafera.

Uslovi za ekstrakciju i korišćenje vode se propisuju za svaku vrstu vodnih resursa u skladu sa uslovima tog područja prema utvrđenim standardima za korišćenje. Posebnim propisima utvrđuje se redoslijed za ispunjavanje zahtjeva u vezi sa vodama propisani posebnim Zakonom o zaštiti voda

Vode se mogu koristiti i opterećivati, a otpadne vode i kanalizacija mogu se ispuštati u vode – uz primjenu odgovarajućeg tretmana – na način koji ne predstavlja opasnost za prirodne procese ili za obnovu kvaliteta i kvantiteta vode.

Ekstrakcija i povrat otpadnih voda u vode, kao i prenos voda, vrši se na način koji ne utiče nepovoljno na rezerve, kvalitet i biotu voda iz kojih se vrši snabdijevanje ili u koje se vrši povrat, i koji ne predstavlja opasnost za njihovo samoprečišćavanje.

Planiranje zaštite voda, zaštita voda i vodnih ekosistema, organizacija zaštite voda, nadzor, učešće javnosti i finansiranje zaštite voda su propisani posebnim Zakonom o zaštiti voda

Zaključak vlade RS (2483/08, od 16.10.2008)

Vlada RS se upoznala sa informacijom o vodosnabdijevanju.

Zadužuju se jedinice lokalne samouprave da hitno donesu odluku o vodosnabdijevanju, kojom će se urediti pitanja upravljanja opštinskim i seoskim vodovodima na području opštine.

Zadužuju se jedinice lokalne samouprave da hitno preduzmu potrebne mjere i radnje u cilju legalizacije vodnih objekata za vodosnabdijevanje stanovništva na području opštine.

Zadužuju se jedinice lokalne samouprave koje nisu donijele odluku o zaštitnim zonama izvorišta, prioriteto za izvorišta koja se koriste za vodosnabdijevanje stanovništva i škola, da istu hitno donesu.

Do otklanjanja utvrđenih nedostataka u upravljanju seoskim vodovodima, vodovodnim sistemima u mjesnim zajednicama i individualnim vodovodnim sistemima i objektima za snabdijevanje higijenski ispravnom vodom za piće putem navedenih vodovoda snabdijevanje stanovništva i školskih objekata higijenski ispravnom vodom vršit će jedinice lokalne samouprave na čijem području se nalaze ovi objekti u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i kulture i Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Službeni glasnik opštine Derventa, Odluka 01-022-40/12

3.2. Institucionalni okvir upravljanja vodama

Opština, u oblasti zaštite prirodnih dobara i životne sredine, a koje se tiču upravljanja vodama ima sljedeće nadležnosti:

... obezbjeđuje uslove korištenja i način upravljanja prirodnim jezerima, izvorima, javnim bunarima i javnim česmama i stara se o njihovoj zaštiti, te stvara opšte uslove za očuvanje čistoće obala rijeka i jezera na ovom području,

obezbjeđuje opšte uslove i načine izgradnje i održavanja vodovoda u seoskim naseljima, njihovo korišćenje i utvrđuje sanitarno-tehničke uslove za ispuštanje otpadnih voda,

određuje vodoprivredne uslove, izdaje vodoprivredne saglasnosti i vodoprivredne dozvole za objekte i radove određene Zakonom,...

Propisuju se uslovi za snabdijevanje vodom potrošača, odnosno uređuju se: izgradnja, održavanje i korištenje vodovoda i kanalizacije, plaćanje naknada, nadzor i zaštitne mjere

Povjeravaju se Komunalnom preduzeću: Priključci, Vodomjeri, Korištenje vodovoda i kanalizacije, Izgradnja i održavanje objekata, Ograničenje i prekid snabdijevanja i Naknade.

Strategija upravljanja vodama u RS (nacrt 2012)

Opštinski organi su nadležni za:

- provođenje mjera zaštite od poplava ...
- izdavanje vodnih akata u slučajevima koji su definisani Zakonom o vodama,
- definisanje uslova za korištenje i održavanje ruralnih vodovodnih sistema, te izdavanje dozvola za eventualno priključenje treće strane na izvorišta,
- provođenje mjera iz oblasti komunalnih poslova zaštite površinskih i podzemnih voda, izgradnja kanalizacionih sistema, objekata za prečišćavanje otpadnih voda za slučaj kada postoje kanalizacioni sistemi i kada ih nema izgrađenih,
- donošenje Programa zaštite voda za područja na kojima se nalaze izvorišta, kao i vodni objekti i vode namijenjene za ljudsku upotrebu,
- organizovanje i provođenje mjera zaštite lokalnih izvorišta,
- u slučaju ograničenih količina vode limitira količine vode ili prekida korištenje u skladu sa pripremljenim planovima.

Ranije jednonamjenska rješenja, princip jedan korisnik - jedan sistem. Tako su razvijani izolovani vodovodi, izolovani sistemi za navodnjavanje, parcijalne regulacije rijeka, jednonamjensko korištenje kasete ribnjaka, itd

Druga faza uslovljena daljim porastom potrošnje i postepenim smanjenjem kvalitetnih raspoloživih voda. Uvode se metode racionalizacije potrošnje.

Smanjenja potrošnje ekonomskim i zakonodavnim mjerama, kojima se potrošači stimulišu da promjene tehnologije u cilju smanjenja specifične potrošnje vode i ispuštenih otpadnih voda.

Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće (Sl.glasnik RS 40/2003)

I - VODA ZA PIĆE

Član 3.

Pod vodom za piće, u smislu ovog pravilnika, podrazumijevaju se voda koja služi za javno snabdjevanje stanovništva kao voda koja se pije radi zadovoljenja fizioloških potreba ili se koristi za pripremanje ili proizvodnju životnih namirnica (u daljem tekstu: voda za javno snabdjevanje stanovništva) i flaširana voda (prirodna voda za piće, prerađena voda za piće i prirodna mineralna voda) koja se nalazi u prometu u originalnom pakovanju. Higijenski ispravna je ona voda za piće koja zadovoljava kriterije ovog pravilnika.

Član 4.

Pojmovi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

1. javno snabdjevanje stanovništva vodom za piće je snabdjevanje vodom više od pet domaćinstava, odnosno više od 15 stanovnika, snabdjevanje iz sopstvenih objekata, preduzeća, drugih pravnih lica i preduzetnika koji proizvode i/ili vrše promet životnih

namirnica i snabdjevanje javnih objekata (obrazovno-vaspitnih, turistič ko-ugostiteljskih, saobraćajnih i dr.); ...

II - VODA ZA JAVNO SNABDJEVANJE STANOVNIŠTVA

Član 5.

Voda za javno snabdjevanje stanovništva je **higijenski ispravna ako odgovara** u pogledu:

1. Mikrobioloških osobina prema normama navedenim u Listi I. Mikrobiološke osobine vode za javno snabdjevanje stanovništva u redovnim prilikama i Listi II Mikrobiološke osobine vode za javno snabdjevanje stanovništva u vanrednim prilikama.
2. Hemijskih supstanci prema normama navedenim u Listi III a, b i c. Maksimalno dopuštene koncentracije neorganskih, organskih hemijskih supstanci i pesticida u vodi za javno snabdjevanje stanovništva.
3. Ostataka koagulacionih i flokulacionih sredstava prema normama navedenim u Listi IV. Dozvoljene koncentracije koagulacionih i flokulacionih sredstava u vodi za javno snabdjevanje stanovništva.
4. Ostataka dezinfekcionih sredstava i sporednih proizvoda dezinfekcije prema normama navedenim u Listi V. Dozvoljene koncentracije dezinfekcionih sredstava i sporednih proizvoda dezinfekcije.
5. Fizičkih, fizičko-hemijskih i hemijskih osobina prema normama navedenim u Listi VI. Fizičke, fizičko-hemijske i hemijske osobine vode za javno snabdjevanje stanovništva.
6. Fizičkih, fizičko-hemijskih i hemijskih osobina prema normama navedenim u Listi VII. Maksimalno dopuštene vrijednosti fizičkih, fizičko-hemijskih i hemijskih parametara u vodi za javno snabdjevanje stanovništva u vanrednim prilikama.
7. Radioloških osobina prema normama navedenim u Listi VIII. Dozvoljeni nivo ukupne alfa-aktivnosti i ukupne beta-aktivnosti. Liste I, II, III a, b, c, IV, V, VI, VII i VIII date su u prilogu ovog pravilnika i čine njegov sastavni dio.

Član 6.

Higijenska ispravnost vode za piće utvrđuje se: **osnovnim pregledom (A), periodičnim pregledom (B)**, pregledom vode iz novog zahvata (V) i pregledom na osnovu higijensko-epidemiološke situacije (G). Pregledi iz stava 1. ovog člana obuhvataju: mikrobiološke, fizičke, fizičko-hemijske i hemijske pokazatelje koji su dati u Listama IX, X i XI koje su odštampane u prilogu ovog pravilnika i čine njegov sastavni dio.

Član 7.

Higijenska ispravnost vode iz vodovoda za javno snabdjevanje stanovništva vodom za piće i iz vlastitih objekata organizacija koje proizvode ili prerađuju namirnice, utvrđuje se sistematskim vršenjem osnovnih i periodičnih pregleda vode u jednakim razmacima u

toku mjeseca, odnosno godine, zavisno od broja ekvivalentnih stanovnika (*za do 5000 ES jedanaest mjesečnih/osnovnih pregleda i jedan godišnji/periodični pregled*)

Odluka o usvajanju regionalnog akcionog plana za zaštitu sliva rijeke Ukrine (5/12)

Prema Zakonu o lokalnoj samoupravi RS, u oblasti pružanja usluga opština je nadležna za obavljanje specifičnih funkcija u oblasti zaštite životne sredine, uređenje i obezbjeđenje obavljanja komunalnih djelatnosti: proizvodnja i isporuka vode, održavanje čistoće, prečišćavanje i odvodnja otpadnih voda, odvođenje atmosferskih voda i drugih padavina, osnivanje preduzeća, ustanova i drugih organizacija radi pružanja usluga iz njihove nadležnosti, uređenje njihove organizacije i upravljanje, uređivanje i obezbjeđivanje izgradnje, održavanja i korištenja javnih objekata i komunalne infrastrukture za obavljanje funkcija opštine, obezbjeđenje nadzora nad obavljanjem komunalnih djelatnosti i inspekcijski nadzor.

Opština Derventa - vodosnabdijevanje

Usluge vodosnabdijevanja u Opštini Derventa su u ingerenciji komunalnog preduzeća "Komunalac" AD. Komunalno preduzeće je organizovano i radi saglasno "Zakonu o komunalnim djelatnostima RS" i relevantnim odlukama Opštine Derventa.

Usluge vodosnabdijevanja se pružaju za 14.420 stanovnika u samoj Derventi koji se snabdijevaju sa centralnog vodovodnog sistema.

Komunalno preduzeće "Komunalac" AD Derventa pored usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih voda pruža i druge usluge. Ukupno ima 45 zaposlenih od kojih 40 radi u dijelu vodovoda. Broj od 45 zaposlenih je izuzetno visok i predstavlja dodatno negativno finansijsko opterećenje za komunalno preduzeće. Glavni problem sa kojim se suočava komunalno preduzeće "Komunalac" AD jeste visok stepen neobračunate vode. Trenutno su u toku opsežni radovi na rekonstrukciji dotrajalih dijelova distributivne mreže. Procijenjena vrijednost radova iznosi oko 4 miliona KM .

Kvalitet vodosnabdijevanja je na visokom nivou, svi potrošači imaju snabdijevanje bez prekida, a kvalitet vode se redovno kontroliše i ispunjava sve propise o higijenskoj ispravnosti

Samo oko 50% potrošača imaju individualne vodomjere, usljed čega su potrošnja vode i gubici visoki, a stepen naplate je srazmjerno mali. Samo se 39% od isporučenih 5.020 m³/dan defakto i naplati.

Tokom proteklih 8 godina, cijene vode nisu značajno rasle i čini se da nisu pratile trend povećanja kvaliteta same usluge, tako da komunalno preduzeće nije u stanju pokriti osnovne operativne i troškove održavanja, niti obezbijediti saniranje gubitaka nastalih u proteklom

SWOT – O: Stavljanje lokalnih (seoskih) vodovoda pod nadzor i kontrolu

Predložio je izradu modela stavljanja seoskih vodovoda u sistem javnog vodosnabdijevanja.

Strategija razvoja opštine Derventa 2011-2016

Oblast “Ekološki napredna i infrastrukturno izgrađena sredina u skladu sa evropskim standardima”

Zadatak 21: Izgradnja seoskih vodovoda (Miškovci, Gornji Detlak, Osojci, Osinjsko područje, Polje, Bos. Lužani)

Metodologija za formiranje cijene vode za piće u vodovodnim sistemima Republike Srpske

Cijena vode zadana sa dvije moguće metode:

CIJENA VODE – STATIČKA METODA

$$CIJENA VODE = \frac{EKSPLOATACIJA + RAZVOJ + DOBIT}{UKUPNA KOLIČINA VODE} (KM/m^3)$$

CIJENA VODE – DINAMIČKA METODA

Ukupni troškovi u određenom periodu posmatraju se za svaku godinu eksploatacije posebno, a cijena vode se određuje iterativnim postupkom, postupkom pogađanja cijene koja pokriva sve troškove rada sistema uz zadanu dobit (akumulaciju).

Odluka o seoskim vodovodima grad Banja Luka

ODLUKA o seoskim vodovodima stupila je na snagu 02.01.2004. godine (Sl.glasnik Grada Banja Luka, broj 16/03), 03.10.2006. godine (Sl.glasnik Grada Banja Luka, broj 19/06) i 01.05.2007. godine (Sl.glasnik Grada Banja Luka, broj 6/07)

Seoski vodovod je javni vodovod za snabdijevanje vodom za piće seoskog naselja, koji ima uređeno i zaštićeno izvorište, kaptazu, uređaj za dezinfekciju vode, rezervoar, pumpnu stanicu i razvodnu mrežu, a kojim ne upravlja Javno komunalno preduzeće, odnosno drugo preduzeće.

Poslovi izgradnje, održavanja, upravljanja i zaštite seoskih vodovoda u nadležnosti su Centra za razvoj i unapređenje sela Banja Luka

Sredstva za izgradnju i investiciono i tekuće održavanje seoskih vodovoda obezbjeđuju se iz budžeta Grada Banja Luka, naknade za utrošenu vodu, naknade za priključenje na vodovodnu mrežu i učešća građana

Izuzetno, može se odobriti gradnja i održavanje seoskog vodovoda grupi građana ako takav vodovod služi za snabdijevanje vodom do 10 domaćinstava, a njihovo se snabdijevanje vodom ne može drugačije riješiti, na ekonomičan i racionalan način.

Investitori vodovoda iz prethodnog stava dužni su zaključiti međusobni ugovor o zajedničkoj gradnji i održavanju vodovoda te isti ovjeriti kod nadležnog suda.

Primjerak ugovora iz prethodnog stava, investitori su dužni dostaviti Centru koji vodi posebnu evidenciju o tim vodovodima

Priključenje na seoski vodovod odobrava Centar

Poslove upravljanja, održavanja i zaštite seoskih vodovoda organizuje i vodi Centar, a o vodovodima iz člana 7. ove odluke (do 10 domaćinstava) investitori izgradnje (građani) toga vodovoda

Naknadu za priključenje na seoski vodovod utvrđuje Centar, a ista ne može biti manja od učešća građana u izgradnji tog vodovoda

Seoske vodovode, koji budu izgrađeni do dana stupanja na snagu ove odluke, bez obzira čijim sredstvima su izgrađeni, izuzev vodovoda iz člana 7. ove odluke, preuzeće Centar na daljnje upravljanje, održavanje i zaštitu. Preuzimanje seoskih vodovoda Centar je dužan izvršiti u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ove odluke

Korisnici seoskih vodovoda, koji budu izgrađeni do dana stupanja na snagu ove odluke, a koji su priključenje izvršili bez vodomjera i septičke jame, dužni su ugraditi vodomjer, o svome trošku, i izgraditi septičku jamu, u roku od 1 godine od dana stupanja na snagu ove odluke.